

החג^{מח}. וכן יש הסוברים, שאותם הנוסעים לטיולים בימי חול המועד, ועושים את דפנות הסוכה על ידי חיבור של כמה מכוניות העומדות סמוכות זו לזו בצורת האות ח"ת (כבציורים שבסוף הספר ציורים 31, 30), הרי שדלתות אלה נאסרות לאחר מכן לשימוש אחר בימי החג, ולכן אין להשתמש במכוניות בדפנות לסוכה^{מט}. אך אם עשו

בחזו"ע (שם). וע"ע בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' מ"ט) שהסתפק גבי ני"ד אי אסור לגדולים ליהנות מסוכת קטן (הב"ד בסה"ס במיל' לפט"ז סקל"ט).

ומ"מ כפי שכתבנו לעיל נראה בס"ד שמחלו' הפוס' גבי סוכת נשים אמורה גם גבי סוכת קטן. ואע"ג שבאשה יש צד לאסור יותר את ההנאה מסוכתה מאשר סוכת קטן, שעפי"ד ר"ת יכולה היא למשוך על עצמה חיוב ולברך "אקב"ו לישב בסוכה", ואז צ"ע אי חיובה הינו יותר מחיוב קטן שאינו אלא מדרבנן מדין חינוך, מ"מ נראה בס"ד שגם אז אין חיובה ממש כחיוב האיש, שהרי סו"ס דינה כאינו מצווה ועושה. ומאידך יש מקום לומר שסוכת קטן מקודשת יותר מסוכת האשה, משום שסו"ס הקטן הינו בר חיוב מדרבנן, משא"כ אשה שפטורה לגמרי אף מדרבנן (וכמש"כ בשו"ת דברי שלום, שם).

נמצאנו למדים בס"ד שאף גבי סוכת קטן נחלקו הפוס' אי נאסרה בהנאה מחמת קדושתה, כל עוד לא ישב בה אדם גדול על מנת לקיים בה מצוות סוכה. אך בס"ד נראה שאם מתקיימים בה התנאים דלעיל בסעיף י"ד, הרי שיש לה קדושה כמו לסוכת גדולים, דלא גרע משאר סוכות גנב"ך. עיי"ש.

מח. כ' בספר סוכה כהלכתה (עמ' 177) בשם גדולי ההוראה, שהעושה סוכה ע"ג מכונית וישב בה, נתקדשה המכונית ואסור לו לפרק את הסוכה ולהשתמש במכונית לצרכים אחרים כל ימי החג, וזאת אפי' אם עשה את הסוכה רק לזמן קצר, משום שאין תנאי מועיל לגוף הסוכה אלא רק לנוייה. ע"כ. הב"ד בסה"ס (מיל' לפט"ז סקי"ד). וע"ע באג"מ (חאו"ח ח"א סי' קפ"א), שהעושה סוכה על גבי מכונית (משאית וכדו') גם קרקע המכונית נאסרת (הב"ד בסה"ס שם ססקי"ג).

ומ"מ כתבנו שכל זה אמור רק אם עושה הסוכה לפני החג, משום שאם עשאה במשך ימי חוה"מ מותר לד' רוח"פ לפרקה ע"י תנאי, וכנ"ל (בסעיף י"ט). וכעין זאת כתב בפסת"ו (סי' תרל"ח הערה 2), והוסיף שקרקעית המכונית המשמשת כרצפת הסוכה אסור להשתמש בה אף אם התפרקה הסוכה. ע"כ.

ועוד בענין קדושת רצפת הסוכה ר' לקמן (בסעיף נ' ואילך).

מט. כ"כ הגאון הגדול הרב דב ליאור שליט"א בשו"ת שלו דבר חברון (או"ח סי' תקפ"ה) גבי המשתמשים בדלתות המכוניות בדפנות לסוכה, וז"ל: יהיה אסור לאחר מכן להשתמש בהן (בדלתות המכוניות) לשימוש חולין, כי חל שם שמים עליהן, ואסורות בשימוש אחר. לפיכך אין להשתמש במכוניות בדפנות לסוכה. עכ"ל.

אמנם יש להעיר שבסתמא גבי מטיילים, כבר כתבנו בס"ד לקמן (בפרק י"א בהערה קמ"ב) שד' הגר"ד ליאור שליט"א ועוד פוסקים שבאמת מטיילים פטורים ממצוות סוכה, כדין הולכי דרכים. שכן הורה לי לכתוב בספר לדינא. ומששאלתיו שהרי כ' בשו"ת שלו את ההלכה דני"ד גבי הקמת הסוכה בטיולים ע"י דלתות המכוניות, ולפי"ז נראה שאכן צריכים הם לבנות סוכה אם רוצים הם לישון או לאכול אכילת קבע. וענה לי שמש"כ בשו"ת שלו אמור לגבי אותם שמחמירים על עצמם לעשות סוכה בטיולים. אך באמת מעיקר הדין פטורים הם ממצוות סוכה. עכ"ד (וע"ע שם בהערה קמ"ג מה שכתבנו גבי המטיילים ביש"ע). וחכ"א שליט"א העיר, שלכאו' אם הם פטורים מסוכה הרי שיש להשוותם לאשה וקטן, שיש מחלו' אי סוכתם מתקדשת, וכדלעיל. אך מ"מ יתכן שגם

תנאי (באופן המבואר לקמן בסעיף ל"א ואילך) לפני בניסתם לסוכה זו בחול המועד, בשעת הדחק רשאים להמשיך ולהשתמש בדלתות המכוניות ברצונם, ויש להם על מה לסמוך. וראה עוד כאן במקורות.¹

בני"ד י"ל בדברי הג"ר אשר וייס שליט"א אלינו לענין הברכה, דה"ה גבי קדושת הסוכה, שיש קדושה לסוכה משום שאינם פטורים "בעצם" מהסוכה אלא "במקרה", לכן תחול הקדושה על סוכתם אע"פ שהם פטורים מהסוכה. עכת"ד אותו חכם.

ג. ענף 1: דין עשיית התנאי בחוה"מ לגבי מכוניות המשמשות כדפנות הסוכה.

אמנם דין היתר ע"י תנאי בני"ד לא כתב הגרד"ל שליט"א בשו"ת הנ"ל, אך כך מתבאר ממה שכתבנו בס"ד לעיל בפרקנו (בסעיף י"ט), שלד' רוה"פ אם בנה הסוכה בימי חוה"מ מועיל לעשות תנאי (באופן המבואר לקמן בסעיפים ל"א ואילך).

אמנם יש להעיר שמתשובת הגרד"ל שליט"א שם משמע שאין זה פשוט לעשות תנאי בני"ד, משום שכתב שם שמי שבנה סוכה בחוה"מ, לדעת רש"י יועיל התנאי בגלל שלא הוקצתה הסוכה בבניסת החג, ואילו לדעת הר"ן בביצה (די"ז, א' בדפי הרי"ף) לא יועיל התנאי, משום שחל ש"ש על דפנות הסוכה, וזה מדאו', ולכן לא מהני תנאי אפי' אם בנאה בחוה"מ. וכ' הגרד"ל שם, שלכן לפי הר"ן, ולפי שיטה אחת בהבנת הרמב"ם שהאיסור הינו מדאו', לא יועיל שום תנאי בדפנות, ושכן מסיק הביכור"י. אמנם הוסיף שם הגרד"ל, שלשיטת הרי"ף יועיל תנאי גם בדפנות. לאור כ"ז הסיק הגרד"ל שליט"א שכיוון שהדעת נוטה שפעולת חניית המכוניות באופן שכזה והנחת הסכך עליהן נעשתה לשם מצוות סוכה, לכן יהיה אסור לאחר מכן להשתמש בהן (במכוניות, או עכ"פ בדפנות שלהן) לשימוש חולין, כי חל ש"ש עליהן ואסורות בשימוש אחר. ולכן אין להשתמש במכוניות כדפנות לסוכה. עכת"ד.

יוצא איפוא מדבריו שאין הדבר פשוט להתנות בני"ד, משום שבמסקנתו לא הזכיר כלל הצד להקל בני"ד ע"י תנאי, וגם במהלך תשובתו הזכיר סברא אלימתא דלא מהני תנאי בכל סוכה שנבנית אפי' בחוה"מ עצמו (עפ"י הר"ן. וי"א בד' הרמב"ם) שאיסור ההנאה מהדפנות הינו מדאו'. והיינו אם אזלינן בתר הטעם המפורש הנזכר בגמ' לאיסור ההנאה מהסוכה – והוא מצד קדושת הסוכה שהינה מדאו'. לאור זאת לבי מגמגם אי לד' הגרד"ל, או לד' שאר הפוס', יועיל לעשות תנאי לפני שמניח הסכך על המכוניות ונכנס לישב בתוכה, ע"מ שלא תקבלנה קדושת סוכה.

ענף 2: צדדים להקל לגבי קדושת המכוניות הנ"ל.

לאחר כל הנ"ל, יש להעיר בס"ד כמה דברים שהעלינו בדיבוק חברים בני"ד:

לכא' נראה שאין זה ברור שיש לאסור את ההנאה מהמכוניות, ואפי' רק מהדלתות, אם החנו את המכוניות בצורת חית כדי שתשמשה כדפנות לסוכה ווכעת גילו לאוזני שישנם כאלה שעושים סוכה אפי' ע"י מכונית אחת בלבד. הם פותחים שתי דלתות הנמצאות בצד מסוים של המכונית, כשרללות אלה משמשות כל אחת כדופן של הסוכה, ועם דופן המכונית ישנן שלוש דפנות לסוכה. אח"כ פורסים סכך מדלת א' לשניה, וכך נעשתה סוכה כשרה. אלא שעדיין יש להקפיד שלא יהיה חלל ג"ט או יותר (והיינו כעשרים ושלושה ס"מ ולחזו"א כעשרים ותשעה ס"מ) בין תחתית הדלת לבין הקרקע, וכדלקמן בהערה זו (ס"ק 8).

בס"ד ישנם כמה טעמים להקל בני"ד (חלקם תלוי במציאות):

(1) יש מהפוס' דס"ל שאיסור ההנאה מהדפנות הינו רק מדרבנן. שכ"כ הב"י בשם הרא"ם, וכ"כ הט"ז בד' הרמב"ם. וכמו שכתבנו לעיל (בהערות י"ג וי"ד). ומ"מ זו מחלו', ולכא' ניתן לצרף זאת

כסניף להקל בני"ד, אם עושה תנאי, דעכ"פ לאיסור דרבנן כבני"ד מהני תנאי, וכמש"כ מרן בב"י (סי' תרל"ח ד"ה "והר"ן כתב") בשם הר"ן בביצה (די"ז, א' בדפי הרי"ף ד"ה "מיהו") גבי סוכה ונוייה, דמהני תנאי כל שנפלו, דכיוון דלא מיתסרי אלא משום מוקצה מהני בהו תנאה כי היכי דמהני לכל מוקצה. עכ"ד. וצ"ע. דשמוא מ"מ לא מועיל התנאי כשמדובר ב"קדושה" שהינה מדרבנן. ומה שמהני תנאי זה רק כשהאיסור הינו מצד מוקצה בלבד, וכנ"ל. וצ"ע.

(2) לדעת כמה פוס' אין שום איסור הנאה מהדפנות, לא מדאו' ולא מדרבנן. שכן מתבאר מלשון הרא"ש בסוכה (פ"א סי' י"ג), פסקי הרא"ש (שם), הטור, רבינו ירוחם ועוד פוס'. ואע"ג שמרן לא פסק כן, אלא ס"ל שלדפנות יש קדושה ואסורות בהנאה (רס"י תרל"ח), מ"מ זאת דעת כמה ראשו, וחזי לאיצטרופי להקל בני"ד.

(3) יש מהפוס' דס"ל שתנאי מועיל ליהנות אף מהסכך, למרות שקדושתו הינה מדאו'. שכ"כ הר"ן בביצה (די"ז, א' בדפי הרי"ף, בפרק המביא כדי יין, ד"ה "איתקצו לשבעה"), שלפי"ד הרי"ף גם בעצי הסוכה, ולא דווקא בנוייה, כי אמר "איני בודל" מהני לאישתמושי בהו בחולו של מועד או ביו"ט אם נפלה. עכ"ד. ולפי"ז אף את"ל שעצי הסוכה קדושתן מדאו', מ"מ לרי"ף מועיל תנאי אף במקרה כזה.

(4) חכ"א אמר שבני"ד אין לאסור ההנאה מדלתות המכוניות ולא מהמכוניות עצמן, משום שכשהעמיד את המכוניות שם לשם סוכה, התכוון גם לדבר נוסף, והוא שהן תמשכנה לשמש גם כמכוניות. ולכן אין לאסור את השימוש וההנאה מהן כיוון שלא הוקצו לשמש רק כסוכה. שהרי בודאי כוונתו שבינתיים בני משפחתו יוכלו לשבת בתוך המכונית ולעשות בה שימושים שונים. ולכאור' דמי למי שסוכתו נמצאת בקצה המטבח, ואחת מדפנות הסוכה הינה מקרר המשמש מחיצה בין המטבח לסוכה. או שאחת מדפנות הסוכה מורכבת מארונות. ובכגון דא כתבו הפוס' שמותר להמשיך ולהשתמש בחג במקרר ובארונות, כיוון דהוי שימושי דירה רגילים, והעיקר – משום שאין בכך משום ביטול קדושת הסוכה [פסתש"ז (סי' תרל"ח סק"ב) בשם שו"ת שבט הקהתי]. אלא שחכם אחר דחה זאת בטוטו"ד, מהטעמים הבאים: לדעת שו"ת עונג יו"ט שהבאנו לעיל (בהערה ט'), הרי שכל ההנאות אסורות מהסוכה, אעפ"י שאין בהן משום ביטול קדושתה. ואף שהמ"ב (סק"ד) פסק כט"ז שחולק ע"כ, וס"ל שמה שנאסר זה רק כשמבטלת קדושתה ע"י השימוש, מ"מ בני"ד אם יסעו במכוניות ממקום חנייתן הרי שלכאור' אסור הדבר אף לט"ז, משום שע"כ מתבטלת הסוכה. ע"כ תורף דבריו. וצ"ע.

(5) חכ"א רצה להקל בני"ד, כיוון שנחלקו הפוס' אי שרי לסתור בחוה"מ סוכה שנבנתה בחוה"מ (כנ"ל בסעי' י"ט), ולד' רוה"פ יש להקל בכך (כנ"ל שם), לפי"ז גם בני"ד יהיה מותר לסתור את הסוכה ע"י נסיעת המכוניות. אך חכם אחר דחה זאת משום שמה שהתירו המתירים הוא רק לסתור את הדפנות מבלי להשתמש בהן שימוש אחר. משא"כ בני"ד שרוצה להשתמש אח"כ בדפנות הסוכה לשימושי חול כנסיעה במכונית, בזה לא התירו אף המתירים.

(6) נחלקו חכמי ביהמ"ד בענין מסוים בנידוננו. יש מי שרצה לטעון שאף את"ל שיש לאסור בני"ד, הרי שרק דפנות המכונית נאסרו, כי רק הן משמשות כדופן לסוכה. ולא עוד, אלא רק הצד החיצוני של הדלתות נאסר בהנאה. דאלת"ה הרי במקרה שסוכה תהיה צמודה לבית, וא' מקירות הבית משמש כדופן לסוכה, יאסר כל הבית לתשמיש מדין דופן סוכה. אלא ממילא יוצא שרק הקיר שצמוד לסוכה נחשב כדופן הסוכה ונאסר בהנאה. וחכם אחר טען שבפועל בעלי המכוניות עשו את כל המכוניות כדופן. עכ"ד.

וכאן המקום להזכיר בס"ד מש"כ השע"ת (בסס"י קנ"א) בשם שאלת יעב"ץ (ח"ב סי' נ"ד), שכותל ביהכ"נ מבחוץ כקדושת ביהכ"נ, שלא להשתמש ולא לנתוך ממנו. ולפי"ז בני"ד יש לעיין אי לכל המכונית יש דין של דופן הסוכה, או עכ"פ לכל דלת המכונית ולא דוקא לחציה החיצוני של דלת המכונית. ועוד ציין שם בשע"ת לשו"ת הנ"ל שב' גבי מי שכותל ביהכ"נ משמש לביתו, שבזה אין

חשש, ואע"פ שעושים בחדר ההוא (שבבית הפרטי) שימושים מבוזים. ור' בפס"ש"ו (סי' קנ"א סקל"ב), שמ"מ בעל נפש לא יעשה שם שימושים מבוזים. ע"כ. ולפי"ז נראה שבני"ד יש להקל שאין כל דלת המכונית נאסרת, ובוודאי שלא כל המכונית.

ומ"מ כ"ז עפ"י הלכות ביהכ"נ. אך באמת צ"ע אי קדושת דפנות הסוכה שווה לקדושת דפנות ביהכ"נ. שמצד א' קדושת ביהכ"נ גדולה מקדושת הסוכה, וכמש"כ הפוס' בכמה דוכתי. אך זה מדובר על חלל הסוכה בהשוואה לחלל ביהכ"נ. ומאידך קדושת דפנות הסוכה (למ"ד שאיסור הנאתן מדאו') הושוותה בגמ' לקדושת קרבן חגיגה, וחומרת קדושתן גדולה מאוד (אע"פ שכתבו הפוס' שקדושת דפנות הסוכה איננה לגמרי כקדושת קרבן חגיגה). וראה עוד ע"כ לקמן בהערה זו (בענף 4) ובהערה הבאה (ס"ק 5).

7) עוד צד גדול להקל בס"ד בני"ד הוא עפ"י ד"הט"ז (הב"ד המ"ב סי' תרל"ח רסקב"ד), שהיקל להוריד במשך ימי חוה"מ את הסדינים המצויירים המשמשים כנוי סוכה, מחשש גנבים, וטעמו "דאנן סהדי שלא תלאן לשם מתחילה להיותן שם תמיד, ע"כ לא התקצו כלל ואפילו לא התנו". ולכא' דברים אלה מתאימים ממש לני"ד. דפשוט כביעתא בכותחא שכל כוונת בעלי המכוניות להשתמש במכוניותיהם רק באופן זמני לכשיצטרכו אותן לצורך מצוות הסוכה, ותו לא מיד. וכי יעלה על דעת משהו שדעתם היתה להשאירן שם עד סוף החג. ולפי"ז יוצא שאף אין צריך כלל לעשות תנאי כדי לפרק סוכה זו.

אלא דא עקא. דשמא יש לחלק בין הנידון של הט"ז לנידוננו. דהתם בקישוטי הסוכה עסקינן, שלד' השו"ע והרמ"א ודאי אין קדושתן מדאו', ולכן התיירו להורידן ע"י תנאי. משא"כ בני"ד דמדברי השו"ע מתבאר דלא מהני תנאי. אלא שבאמת מצד הסברא של הט"ז, דאנן סהדי שמתחילה לא שם זאת בסוכה להיותן שם תמיד, באמת סברא זו שייכת גם לדפנות, אע"ג שי"א שקדושתן הינה מדאו'. וצ"ע למעשה אי אכן ניתן להקל בני"ד מטעם גדול זה.

ענף 3: עוד צדדים להקל במקרה הנ"ל.

עו"ל, שאם נשווה את דין דופן המכונית לדין אחר של דפנות הסוכה, שהוא דין בעל חיים המשמש דופן לסוכה (שו"ע סי' תר"ל סי"א), הרי התם לא שמענו שלבמה זו יש קדושה. ויותר מכך, הרי מצינו שם בשו"ע (סי"ב) שניתן לעשות דופן ע"י בני אדם. ובזה ודאי לא שמענו שאותו אדם יתקדש כדין קדושת הסוכה (ואין לומר דהתם הקלו בגלל שמדובר שהוא אינו יודע שהינו משמש כדופן, דזה אינו צד להקל בני"ד. וחכ"א אמר דשמא אותו אדם המשמש כדופן לא התקדש משום שאין אדם – בעל הסוכה – אוסר דבר שאינו שלו. עכ"ד. אך ע"כ יש להעיר, שי"א שע"י מעשה אדם כן אוסר דבר שאינו שלו. וכגון שבישל יחד בשר וחלב של אחרים. ואכמ"ל) וכן לא שמענו שאפי' בגדיו של אותו אדם התקדשו בקדושת הסוכה ונאסרים בהנאה.

ואכן שאלנו את הגרא"י אולמן שליט"א גבי מש"כ מרן בשו"ע שעושים מחיצה ע"י בעלי חיים. האם לפי מה דקיי"ל שדפנות הסוכה יש להן קדושה ואסורות בהנאה, האם מי שיעמיד למשל פרה כדופן לסוכה, תהיה קדושה לפרה זו, ויהיה לו אסור ליהנות ממנה, ואפי' לחלוב אותה, אא"כ מצד צער בע"ח. וענה הגרא"י שליט"א שלפי כללי ההלכה הרגילים לכא' צ"ל לה קדושה. ושאלתי, מה יהיה הדין באדם שמעמידים אותו כדופן לסוכה, וכמש"כ בשו"ע (שם סעי' י"ב), האם גם הוא יתקדש מדין דופן הסוכה. וענה לי הגרא"י אולמן שאין לאדם זה קדושה. ואולי אם לבעל הסוכה יהיה עבד כנעני הוא יאסר בהנאה. והוסיף בסוף דבריו, שאע"פ שלפי כללי ההלכה צריכה להיות קדושה לפרה זו המשמשת כדופן לסוכה, מ"מ "מסתבר שאין לה קדושה". עכ"ד.

לאחר דברים אלה הרהרתי בלבי, שהרי לפי כללי ההלכה הרגילים אכן צריכה להיות קדושה הן לאדם שמשמש כדופן לסוכה, והן לבעל חיים המשמש לצורך זה, וממילא אסורים הם בהנאה, הן לפי שיטת הט"ז, או לפי שיטת העונג יו"ט (כנ"ל בהערה ט'). אך מאידך באמת קשה לומר שיש קדושה לאדם כזה. ולכן תמהתי, אולי יש מקום לחלק ולומר שאין לו קדושה, אך איסור הנאה

שייך בו. אלא שקשה ע"כ משני טעמים: אחד, שלא מצינו בפוס' חילוק כזה, שלא תהיה קדושה בדופן הסוכה, אך איסור הנאה יהיה בה (אא"כ איסור ההנאה נובע מצד מוקצה למצווה). ועוד, שלפי"ז יוצא שיהיה אסור ליהנות כלל מאדם זה, ואסור יהיה לו לגמול חסדים עם אחרים (ואולי אפי' עם עצמו). וזה תיממה. ושמה י"ל שבכל אופן יש גם קדושה לכל דופן שהיא, אלא היא אינה קדושה גמורה כמו קדושת קרבן חגיגה. וממילא מה שנאסר אותו אדם או בע"ח זה רק גבי הנאה מהם שפוגמת בקדושתן ומבטלת את הקדושה הכללית של הסוכה. ועדיין צ"ע בגדר קדושה זו, ואיזה איסור הנאה ואיזו קדושה שייכת לאדם או בע"ח שישמשו כדופן.

ולכא' פה המקום להזכיר שוב את מה שכתבנו כבר לעיל שנראה כמחלו' הפוס' עד כמה יש להשוות את קדושת הסוכה לקדושת קרבן חגיגה. שהרשב"א (בחידושו לביצה ד"ל, ב') הסתפק בדבר, וכ' בסו"ד וז"ל: ומתוך הדחק יש לי לומר דהקישא (את הסוכה) הכתוב לחגיגה ממש. מה חגיגה אי אפשר לה לאחר שחלה עליה קדושה שתפקע קדושתה, אף עצי סוכה כן. עכ"ל. וע"ע מש"כ בעבוה"ק (שע' ב', ו').

ומאידך ר' בט"ז (סי' תרל"ח סק"ג) שב' ע"ד הרמ"א שהזמנה בסוכה לאו מילתא היא, וז"ל: קשה לי, הא מקשינן סוכה לחג... וא"כ נימא כאן בסוכה ג"כ דהזמנה מילתא היא כמו בקרבן חגיגה... ונראה דדעתו בזה, דודאי אין לך לומר שכל הדינים שישנם בחגיגה יהיו בסוכה, דא"כ נימא שיש גם בסוכה קדושת הגוף. אלא על כרחך דהכי קאמר קרא: "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים", דדוקא בזה יהיו שווים לענין שבעה ימים, שתהא קדושת הסוכה לזמן זה, כמו להנאתך שום דבר לבטל ממנה קדושה שלה, בזה דוקא שווים ולא לדבר אחר. עכ"ל. הב"ד בסה"ס (מיל' לפט"ז סק"ד). ולפי"ז יוצא שנחלקו הפוס' אי מה שהקישו סוכה לחגיגה זה היקש גמור או לא.

ומ"מ עדיין צ"ע עד כמה יש לדמות את דין קדושת המכונית לדין אדם או בעל חיים המשמשים כדופן לסוכה.

8 בס"ד יש להעיר, שאף את"ל שמותר לכתחיל' להשתמש במכוניות כדופן לסוכה, ואין בכך בעיה של הקדשתן למצוות סוכה, יש להזכיר שצריך לדאוג לכך שהמרחק בין הקרקע לבין תחתית המכונית יהיה פחות מג"ט (שהם כעשרים ושלשה ס"מ). וכ"ש אם עושים סוכה רק ע"י מכונית אחת ומשתמשים בדלתותיה כשתי דפנות, שצריך שהמרחק בין תחתית הדלת (שהריהי גבוהה מתחתית המכונית) לבין הקרקע יהיה פחות מג"ט. ואם המרחק בין דופן המכונית לבין הקרקע הינו גדול יותר מג"ט, הרי שצריך למתוח חבל כלשהו בין גלגלי המכוניות, באופן שלא יהיה שום חלל בגובה של ג"ט וכ"ז עפ"י המ"ב (סי' תר"ל סקנ"ב) עפ"י הגמ', גבי רגלי בהמה המשמשת כדופן. וה"ה בני"ד. ויש לדאוג שלא ישאר חלל כזה גם בין גלגלי מכונית אחת לשניה. ולפיכך לא די בכך שימתח החבל בין גלגלי אותה המכונית בלבד (ומותר שישאר חלל בגובה ג"ט רק ברוחב של פחות מג"ט, כמבואר בשו"ע (סי' תר"ל ס"ב) ובמ"ב (שם סק"ח).

ומ"מ מי שהמרחק בין תחתית מכוניתו לקרקע הינו יותר מג"ט, ה"ז סוכה פסולה ולא יוצא בה י"ח. ונראה שאם הוא בונה את סוכתו כך בזמן טיול, הרי שצריך הוא לדאוג לדבר הנ"ל, ואם לא עשה כך לא יצא י"ח בסוכתו, אך בשעה"ד, כשאין לו אפשרות לעשות כן, יסמוך על הפוס' דס"ל שמטיילים פטורים לגמרי מהסוכה, וכמו שכתבנו ע"כ לקמן (בפרק י"א סעי' ס"ח). ומ"מ במקרה כזה לא יברך ברכת "לישב", דהא סוכתו פסולה.

לאור כל הנ"ל נראה שיש מקום גדול להקל בני"ד, ולהתיר לבנות סוכה שדפנותיה עשויות ממכוניות החונות בצורת האות ח"ת. וזאת אע"פ שרצינו להחמיר תחילה בני"ד בשל הטעם הנוכח בגמ' שאיסור ההנאה מהסוכה הינו מדאו' בשל קדושתה השווה (בדברים מסוימים) לקדושת קרבן החגיגה. ושלפי"ז לכא' אין מקום כלל להקל בני"ד ע"י תנאי. אלא ראינו כבר בטעמים הראשונים הנ"ל שאפ"ה יש מקום להקל בני"ד. לכן בס"ד נלע"ד, שהמיקל שאין המכוניות מתקדשות ע"כ ואינן נאסרות לשימוש חול, לכא' יש לו על מה לסמוך.

ענף 4: דברי הרבנים בענין הנ"ל.

וכעבור זמן שאלתי את הגר"ד ליאור שליט"א עצמו, גבי מה שכתב בשו"ת דבר חברון (או"ח סי' תקפ"ה) שאין לעשות הסוכות ע"י חניית המכוניות בצורת האות ח"ת. והזכרנו את מחלו' הראשו' אם מועיל תנאי לדפנות בחוה"מ (שלרש"י מועיל התנאי, וכפי שכתב שם הגר"ד ל גם לרי"ף מהני תנאי. ואילו לר"ן לא יועיל התנאי). ואמר הגר"ד ליאור שליט"א שבאמת אין לעשות לכתחילה את דפנות הסוכה ע"י חניית המכוניות כנ"ל. ושאלתיו, דמ"מ דבר זה מצוי מאוד שאנשים נוסעים לטיולים וכדו' ואינם לוקחים עמם "סוכה לנצח" וכדומה ע"מ לאכול ולישון בסוכה, אלא עושים את הסוכה באופן הנ"ל. ושאלתיו האם אין אפשרות להקל בכך, וכגון לסמוך על הפוס' המתירים לעשות תנאי בחוה"מ על הדפנות. ואמר הגר"ד שליט"א, שאם אכן זו שעת הדחק ואין אפשרות אחרת לבנות סוכה, אז יש לסמוך על הפוס' המתירים לעשות תנאי על הדפנות בחוה"מ, ואז גם לצרף את ד' הבה"ל (ד"ה "אסור להסתפק", כנ"ל) הסובר שמעת בניית הסוכה ועד השקיעה לא חלה הקדושה על הסוכה. אך מיד הוסיף הגר"ד שליט"א שמש"כ הבה"ל להקל בכך עד השקיעה, "זו סברא קשה" (ואולי אף הוסיף שזה לא כתוב בפוס' הקדמונים). ומשהערתי שאכן מדברי התוס' בשבת (דף כ"ב) יש מקום לדחות את דברי הבה"ל הללו, אמר הגר"ד שליט"א שאכן ראה בספר מסוים בשם הגרש"ז אורבך זצ"ל שחלק ע"ד הבה"ל הללו. ועוד אמר שאז ניתן לצרף גם את מאן דאמר (הלא הוא הרא"ש) שאין קדושה לדפנות כלל (למרות שהיה נראה שברור לגר"ד ל שיש קדושה לדפנות).

¹²⁸¹⁷

ושאלתיו, אם לא עשו תנאי וכבר בנו את הסוכה באופן זה, האם יהיה מותר להם לפרק אותה, והיינו לנסוע עם המכוניות בחוה"מ, למרות שלא עשו את התנאי. ואמר הגר"ד ל שבגלל שזו שעת הדחק, אז שיסמכו על הבה"ל שניתן לעשות את התנאי עד השקיעה, וגם על מ"ד שאין קדושה לדפנות. וכך יוכלו לנסוע עם המכוניות. ושאלתיו, כיוון שבסוכות השקיעה אינה מאוחרת כל כך, הרי שיתכן שירצו לנסוע רק לאחר השקיעה, כך שיוצא שאינם יכולים לעשות את התנאי אף לפי"ד הבה"ל. ואמר הגר"ד ל, שכיוון שזו שעת הדחק גדולה, הרי שלא נותר להם אלא לסמוך על מ"ד שאין קדושה לדפנות, ואז יוכלו לנסוע ולהשתמש במכוניות. אך בכל אופן שב והדגיש הגר"ד ל שליט"א, שכל זה הוא רק בשעת הדחק, אך לכתח"ל אין לבנות כלל את הסוכה ע"י מכוניות באופן הנ"ל.

ועוד שאלתי את הגר"ד שליט"א, האם מה שנאסר לדעתו במכוניות הנ"ל, זה כולל את כל המכונית, או רק את צד המכונית, והיינו הדלתות עם עוד חלק מהמכונית, אך לא את כל המכונית. וענה הגר"ד ל שמה שנאסר זה רק דפנות המכונית שלצד פנים הסוכה, אך לא כל המכונית. והטעם, משום שנאסר רק מה שצריך לשם בניית הסוכה. עכת"ד הגר"ד ליאור שליט"א.

וכן שאלתי גם את הגר"א נבנצל שליט"א בענין אותם שנוסעים לטיולים בחוה"מ סוכות, ורוצים לבנות סוכה ע"מ לאכול ולישון בה. הוסבר שהם בונים סוכה באופן שהם מחנים שלוש מכוניות בצורת האות ח"ת, ומעליהן פורסים מחצלת שהיא "סכך לנצח" הכשר לסוכה. אחד הרבנים (הגר"ד ליאור) שליט"א כתב שאין לבנות סוכה באופן כזה כיוון שע"כ המכוניות או דפנותיהן מקבלות קדושה כדין דפנות הסוכה, שנפסק להלכה בשו"ע בסי' תרל"ח שיש להן קדושה, ושהן נאסרות בהנאה. שאלנו את הגר"א נבנצל שליט"א האם הוא מסכים לכך שאכן המכוניות או דפנותיהן נאסרות בהנאה ולא יוכלו להשתמש בהן עוד בימי החג. ותחילה ניסה הגר"א שליט"א לדמות זאת לדין סוכה בראש העגלה. ואמרנו ששם אכן העגלה והסוכה הוקדשו מדין סוכה. אך פה הם רוצים אח"כ להשתמש במכונית לצרכים אחרים. ועוד הוספנו, שיש מחלו' בראשו' ובאחרו' אם ניתן לעשות תנאי לגבי דפנות סוכה שבונים אותה בימי חול המועד ולא שבנו אותה לפני החג. ואכן הגר"א נ' הרחר ע"כ זמן מה ולא הכריע בכך, ואמר שזו בעיה. והמשכנו לשאול, אם אכן נאמר שאבו יש קדושה לסוכה זו והיא נאסרת בהנאה, האם רק דפנות המכוניות נאסרות

בהנאה, ואילו במכונית עצמה הוא יכול אח"כ להשתמש ולנסוע בה, או כל המכוניות נאסרות בהנאה. ואמר הגר"א נבנצל שליט"א שרק הדופן נאסרת. ושאלתי, האם אכן לאחר שיפרקו סוכה זו בחוה"מ, יוכלו להמשיך ולנסוע בה, ורק בדופן לא יוכלו להשתמש. ואמר הגר"א שאכן כך. והוסיף, שזה נוגע לענין אם יוכלו אח"כ להכנס ולצאת דרך דלתות אלה. ושאלתי האם מה שיוכלו לנסוע אח"כ במכוניות עצמן זה לכתחי, שמתי שירצו לעזוב את המקום בחוה"מ יפרקו את הסוכה ויוכלו לנסוע משם עם המכוניות. וענה הגר"א שליט"א, שאף אם נחמיר בנידון זה, אפ"ה יהיה מותר להם לעשות כן לכתחילה ולנסוע במכוניות אלה. ושבנו לשאול האם באמת יש לאסור להשתמש בדלתות. ואף לאחר שהמשכתי להפציר בו שיכריע בהא, לא רצה הגר"א להכריע אם מעיקר הדין אכן אסור להשתמש בדופני המכוניות לשימושים אחרים מפני שנאסרו בהנאה, ואמר שאכן "זו בעיה". ואמר "שלכאורה הם נאסרו, אך רק לכאורה". ושאלתי האם זאת אומרת שצריך לחשוב על סברא להקל, והסכים הגר"א לכן. עכת"ד.

ובענין אותם העושים סוכה בימי חוה"מ ע"י החניית המכוניות בצורת האות ח"ת, שאלתי גם את הגר"ר יעקב יוסף שליט"א. הזכרנו את דין עשיית סוכה בחוה"מ, את דין קדושת הדפנות שכתב מרן ^{הגאון} בס' "תרל"ח, ואת מחלוקת הראשו' והאחרו' אם מהני לעשות תנאי (שאינו בודל מהסוכה) כשבונה סוכה בחוה"מ. ושאלנו את הגר"י יוסף שליט"א האם לדעתו אכן נאסרות המכוניות בשל שימושן כדפנות לסוכה. ואם כן, האם כל המכונית נאסרת או רק הדפנות שלה בצד הסוכה, וכגון הדלתות. וענה הגר"י יוסף שליט"א שאכן צריך לעיין בדבר. אך מסברא נראה לו שאם אכן נאסרות המכוניות, הרי שרק דפנות המכונית, היינו דלתותיה, נאסרות, ולא כל המכונית. אך גם בזה עדיין צריך עיון. עכת"ד.

וכעבור זמן שאלתי גם את הגר"א יוסף שליט"א גבי נ"ד. הוסברה לו המציאות של חניית המכוניות ואופן הסיכוך על גבן. עוד הדגשנו שכל זה הוא דוקא אם פותרים את הבעיה של חלל ג"ט בין תחתית המכוניות לבין הקרקע, באופן שלא יוכלו לבקוע שם גדיים. ושאלנו אם אכן מותר לבנות בימי חוה"מ סוכה כזו ולצאת בה י"ח מצוות סוכה, לאור החשש שראיתי שכתב אחד מפוסקי דורנו, שאין לבנות הסוכה באופן זה, בשל הבעיה שיש קדושה לדפנות הסוכה, וא"כ דפנות המכוניות או המכוניות עצמן נאסרות בהנאה.

ותחילה אמר הגר"א יוסף שליט"א שבכלל מי התיר להם לכתחי לבנות סוכה בתוך החג. ואמרנו, שהרי במקרה זה אין ברירה, שהרי אין להם אפשרות אחרת לאכול ולישון בתוך סוכה כשרה [ראה מש"כ מרן (ברס"י תרל"ז), שמי שלא עשה סוכה, בין בשוגג בין במזיד, עושה סוכה בחולו של מועד. ומרן דיבר שם על מציאות של בדיעבד, דבזה שרי לבנותה בחוה"מ. וראה בריש הפרק הקודם, שכתבנו בשם הפוס' האם שרי לכתחי לדחות את בניית הסוכה לחוה"מ]. והוספנו, שהרי אותם אנשים לא היו באותו מקום קודם החג, והם מגיעים לשם רק בימי חוה"מ. ועתה אם לא נתיר להם לבנות סוכה מסתבר שלא תהיה להם שם סוכה אחרת. והיה נראה שאין דעתו של הגר"א נוחה מכך, אך אמר שבכל אופן יותר טוב שיעשו סוכה בימי חוה"מ מאשר שיאכלו וישנו ללא סוכה.

והמשכנו לשאול, כאשר עושים סוכה כזו, האם אכן הדפנות נאסרות בהנאה, והיינו המכוניות, או עכ"פ דלתות המכוניות, מהטעם הנ"ל. ותחילה אמר הגר"א שליט"א שיעשו תנאי לפני בניית הסוכה שאינם בדלים מהסוכה. אך הערנו שאין זה פשוט לעשות תנאי לסוכה עצמה שבונים אותה בימי חוה"מ, והיינו לסכך ולדפנות. ואמר הגר"א שליט"א שזו מחלוקת, ושיש מקילים (ואכן ר' לעיל בהערה מ"ד שכבר כתבנו שזו מחלו' רוא"ח). אך בגלל שהדגשנו שיש מחמירים בכך הסכים הגר"א שאין זה פשוט להקל ע"י תנאי, ואחר שחכך בדעתו ע"כ אמר, שמה שאמר אותו פוסק שלא יבנו את הסוכה בימי חוה"מ באופן כזה בגלל הבעיה של איסור ההנאה, אבו "זו הערה נכונה".

בב. עוד מדיני קדושת הסוכה ושימושים האסורים לעשות בה, ראה כאן במקורות נא.

ועוד שאלנו את הגרא"י אולמן שליט"א גבי המקרה הנ"ל. האם כשבונים בחוה"מ את הסוכה באופן הנ"ל, האם הבעיה של איסור ההנאה הינה רק בדלתות המכוניות (ובשאר צידי המכוניות, והיינו בדפנות הצדדיות של תא המנוע ותא המטען), או שהבעיה הינה בכל המכונית עצמה. וענה הגרא"י א' שהבעיה אמורה לגבי כל המכונית, שכולה צריכה להאסר. והוסיף, שכן הדין במכוניות שחסידי חב"ד הופכים אותן לסוכה, שפותחים את הגג ומסככים שם בסכך, שכל המכונית נאסרה בהנאה. ושאלתי, לגבי מכונית זו של חב"ד, האם היא נאסרת בהנאה, ולכן אסור יהיה להשתמש בה למשל להעברת משאות בימי החג [אף שג"ז אינו ברור שאסור. שהרי קי"ל בט"ז (סי' תרל"ח סק"ג) דס"ל שאיסור ההנאה בעצי הסוכה הוא רק בביטול קדושתה. ושלא כשו"ת עונג יו"ט. וא"כ רק פירוק הסוכה או הכנסת דברים מאוסים אליה אסורים. אך לנסוע עם מכונית זו לכאן יהיה מותר. מ.ה.]. והסכים הגרא"י א' שאכן הם נאסרות בהנאה כזו. ושאלתי, אך הרי במקרה של המכוניות של חב"ד כל דפנות המכונית משמשות כדפנות לסוכה, משא"כ בני"ד, שמחנים כמה מכוניות בצורת האות ח"ת, שבזה רק דופן אחת של המכונית משמשת כדופן לסוכה. וענה הגרא"י אולמן שבכל אופן במקרה של המכוניות הנ"ל כל המכונית נחשבת כדופן לסוכה, ויש בה את הבעיה הנ"ל.

ולאחר כל זה שאלנו את הגרא"י אולמן, האם במקרה שכבר עשו את הסוכה ע"י המכוניות באופן הנ"ל (של החניית המכוניות בצורת האות ח"ת ופריסת סכך ביניהן), האם בדיעבד אכן נאסרות המכוניות לגמרי בהנאה אם לא עשו תנאי. שהרי אז לא יוכלו לחזור לבתיהם, כי כל המכונית נאסרה בהנאה ואסור להשתמש בה להובלת האנשים. ולאחר שחכך בדעתו, אמר הגרא"י אולמן שצריך עיון על כך. עכ"ד.

לאור כל זה יש להעיר בס"ד כמה דברים בני"ד: (1) אם נאמר שמועיל תנאי בני"ד, האם כל בעלי הרכבים צריכים לעשות התנאי, או מדין שותפות בסוכה או בשל השתתפותם בבנייתה וע"י רכושם הפרטי. או שרק מי ששם את הסכך ע"ג הדפנות צריך לעשות התנאי, כיוון שרק הוא למעשה בונה אותה. אך בס"ד מסתבר יותר שכל בעלי הרכבים צריכים לעשות תנאי, משום שהם שותפים בסוכה, והמכוניות הינן רכושם הפרטי שבו הם רוצים להשתמש לאחר סתירת הסוכה לתשמיש של חולין. (2) אם אכן עושים תנאי, בס"ד צריך לעיין מתי צריך לעשות את התנאי הנ"ל. האם לפני חניית המכוניות בצורה הגורמת למכוניות לשמש כדפנות לסוכה, או רק לפני הנחת הסכך לצורך הסוכה, או רק לפני כניסתם לסוכה. בס"ד נלע"ד שאין חובה להתנות לפני חניית המכוניות בצורת ח"ת המאפשרת להם לבנות הסוכה, שהרי ע"י העמדת ג' הדפנות עדיין אין לכך דין סוכה. אמנם נראה שלא די בכך, אלא אין חובה להתנות אפי' לפני הנחת הסכך. שעפי"ד הרמ"א (בסי' תרל"ח ס"א), אין הסוכה מתקדשת ונאסרת בהנאה אלא רק משישב בה פעם א', וכנ"ל (בסעי' י"א). ולפי"ז יש לעשות התנאי בני"ד רק לפני שנכנסים לישב בסוכה זו, ומותר להתנות אע"פ שכבר שם את הסכך. עוד בענין האם כל הדופן נאסרת או רק בצידה הפנימי הפונה לתוך הסוכה, ראה בהערה הבאה (ענף 5) עפ"י הגמ' בביצה. וגבי קרקעית הסוכה אי מתקדשת ונאסרת, ר' לקמן (בפרקנו הערה קי"ד).

נא. בס"ד נביא עוד כמה פרטי דינים בענין קדושת הסכך והדפנות (לא הקישוטים, דבהם נעסוק בס"ד מהסעיף הבא ואילך):

(1) בענין לקיחת עצי סכך והפיכתם לדפנות:

בשו"ת הלק"ט (ח"ב סי' נ"א) ב' בענין לקיחת עצי הסכך והפיכתם לדפנות, שנראה שאין קפידא בזה, דכולה חדא מצווה היא, ונפיק מקרא ד"בסוכות" "בסוכת". עכ"ל. והביא דבריו להלכה הביכורי (סי' תרל"ט סק"ג). ולכאן קשה מאוד ע"כ, שהרי קדושת הסכך לכו"ע הינה מדאור, עפ"י